

ELIF SHAFAK

Περηφάνια

Μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΗΦΑΝΙΑ

Τίτλος πρωτοτύπου: *HONOUR*

Συγγραφέας: Elif Shafak

Μετάφραση: Άννα Παπασταύρου

Επιμέλεια-Διόρθωση: Αρετή Μπουκάλα

© 2012, Elif Shafak

© 2014, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε. για την ελληνική γλώσσα

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά το Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με το Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής

τηλ.: 210 2816134, e-mail: info@epbooks.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

www.epbooks.gr

ISBN 978-960-569-280-3

Όταν ήμουν επτά χρονών, ζούσαμε σ' ένα πράσινο σπίτι.
Ένας γείτονάς μας, ταλαντούχος ράφτης, έδερνε τη γυναίκα του
συχνά. Τα βράδια ακούγαμε τα ουρλιαχτά, τις φωνές,
τις βλαστήμιες. Το πρωί συνεχίζαμε τη ζωή μας ως συνήθως.
Όλη η γειτονιά έκανε πως δεν είχε ακούσει, πως δεν είχε δει.

Αυτό το μυθιστόρημα είναι αφιερωμένο σ' αυτούς που ακούν,
σ' αυτούς που βλέπουν.

Από τότε που θυμάται τον εαυτό του, είχε ανέκαθεν την εντύπωση
πως ήταν ο άρχοντας του σπιτιού και πως η μάνα του
ήταν ο άδηλος υποστηρικτής κι ανήσυχος προστάτης.

Τζ. Μ. Κούτσι, *Boyhood: Scenes from Provincial Life*

Εσμά

Λονδίνο, 12 του Σεπτεμβρίου του 1992

Η μητέρα μου πέθανε δύο φορές. Εγώ υποσχέθηκα στον εαυτό μου πως δε θ' άφηνα την ιστορία της να ξεχαστεί, όμως ποτέ δεν μπόρεσα να βρω το χρόνο, τη θέληση ή το θάρρος να γράψω γι' αυτό. Θέλω να πω, μέχρι πρόσφατα. Δεν πιστεύω πως θα γίνω ποτέ αληθινή συγγραφέας και τώρα πια δεν έχω πρόβλημα μ' αυτό. Έχω φτάσει σε μια ηλικία όπου είμαι πιο συμφιλιωμένη με τα όριά μου και τις αποτυχίες μου. Όμως έπρεπε να πω την ιστορία, έστω και σε έναν άνθρωπο μοναχά. Έπρεπε να τη στείλω σε κάποια γωνιά της οικουμένης, όπου θα μπορούσε να ταξιδέψει ελεύθερη, μακριά από μας. Την όφειλα στη μαμά, αυτή την ελευθερία. Κι έπρεπε να την τελειώσω φέτος. Προτού εκείνος βγει από τη φυλακή.

Σε λίγες ώρες θα τραβήξω από το μάτι της κουζίνας το χαλβά με ταχίνι που έφτιαξα, θα τον αφήσω να κρυώσει και θα φιλήσω τον άντρα μου, κάνοντας πως δεν πρόσεξα την ανησυχία στα μάτια του. Έπειτα θα βγω από το σπίτι με τις δίδυμες κόρες μου –εφτά χρονών, με τέσσερα λεπτά διαφορά– και θα τις πάω σ' ένα πάρτι γενεθλίων. Αυτές θα τσακωθούν στο δρόμο και, για πρώτη φορά, δε θα τις μαλώσω. Θα αναρωτιούνται αν θα υπάρχει κλόουν στο πάρτι ή, ακόμα καλύτερα, μάγος.

«Σαν τον Χάρι Χουντίνι», θα πω εγώ.

«Ποιον ντύνει;»

«Χουντίνι, είπε, χαζή! Το όνομά του!»

«Ποιος είναι αυτός, μαμά;»

Αυτό θα πονέσει. Ένας πόνος σαν τσίμπημα σφήκας. Όχι έντονος στην επιφάνεια, αλλά εσωτερικά το κάψιμο θα θεριεύει. Θα συνειδητοποιήσω, όπως έκανα σε πάρα πολλές περιστάσεις ίσαμε τώρα, πως δεν ξέρουν τίποτα για την ιστορία της οικογένειάς τους, επειδή

ελάχιστα τους έχω πει. Κάποτε, όταν θα είναι έτοιμες. Όταν εγώ θα είμαι έτοιμη.

Αφού αφήσω τα κορίτσια, θα φλυαρήσω για λίγο με τις άλλες μητέρες που έχουν εμφανιστεί. Θα υπενθυμίσω στην οικοδέσποινα ότι η μία μου κόρη είναι αλλεργική στα καρύδια, όμως, από τη στιγμή που είναι δύσκολο να ξεχωρίσει τις δίδυμες, καλύτερα να έχει το νου της και στις δύο και να σιγουρευτεί ότι καμία από τις δυο δε θα φάει τίποτα με καρύδια, κι όταν λέω τίποτα εννοώ ούτε απ' την τούρτα των γενεθλίων. Αυτό είναι λίγο άδικο για την άλλη μου κόρη, όμως με τα δίδυμα αυτά συμβαίνουν συχνά, οι αδικίες εννοώ.

Έπειτα θα γυρίσω στο αυτοκίνητό μου, ένα κόκκινο Όστεν Μοντέγκο που οδηγούμε με τον άντρα μου εκ περιτροπής. Το ταξίδι από το Λονδίνο στο Σριούσμπερι είναι τρεισήμισι ώρες. Μπορεί να χρειαστεί να κάνω μια στάση για ανεφοδιασμό λίγο πριν το Μπέρμιγχαμ. Θα έχω το ραδιόφωνο ανοιχτό – η μουσική θα βοηθήσει να διώξω τα φαντάσματα.

Πολλές φορές σκέφτηκα να τον σκοτώσω. Έκανα περίπλοκα σχέδια που περιλάμβαναν όπλα, δηλητήριο ή, ακόμα καλύτερα, σουγιά – κατά κάποιον τρόπο μια θεία δίκη. Σκέφτηκα επίσης να τον συγχωρέσω, ολοκληρωτικά και ειλικρινά. Στο τέλος, τίποτ' από τα δύο δεν κατάφερα.

Όταν φτάσω στο Σριούσμπερι, θ' αφήσω το αμάξι μπροστά στον σιδηροδρομικό σταθμό και θα πάρω το δρόμο που με οδηγεί σ' ένα πεντάλεπτο στο βρόμικο κτίριο της φυλακής. Θα βηματίζω στο δρόμο ή θα γείρω στον τοίχο απέναντι από την κεντρική είσοδο, περιμένοντάς τον να βγει έξω. Δεν ξέρω πόσο θα πάρει αυτό. Και δεν ξέρω πώς θ' αντιδράσει όταν θα με δει. Έχω πάνω από χρόνο να τον επισκεφτώ. Άλλοτε πήγαινα συχνά, όσο όμως πλησίαζε η μέρα της αποφυλάκισής του, σταμάτησα έτσι απλά.

Κάποια στιγμή η βαριά εξώπορτα θ' ανοίξει από μέσα κι εκείνος θα βγει έξω. Θα κοιτάξει τον βαρύ από σύννεφα ουρανό, ασυνήθιστος να βλέπει την αχανή έκταση πάνω από το κεφάλι του, μετά από

δεκατέσσερα χρόνια εγκλεισμού. Τον φαντάζομαι ν' ανοιγοκλείνει τα μάτια του στο φως της μέρας, σαν πλάσμα του σκότους. Στο μεταξύ, εγώ θα σταθώ ακίνητη, μετρώντας ως το δέκα ή ως το εκατό ή ως το τρεις χιλιάδες. Δε θ' αγκαλιαστούμε. Δε θα σφίξουμε χέρια. Ένα αμοιβαίο νεύμα κι ο πιο ανεπαίσθητος χαιρετισμός με κοφτές, πνιχτές φωνές. Μόλις φτάσουμε στο σταθμό, εκείνος θα μπει φουριόζος στο αυτοκίνητο. Εγώ θα ξαφνιαστώ διαπιστώνοντας πόσο γυμνασμένοι είναι. Στο κάτω κάτω, είναι ακόμα ένας νέος άντρας.

Αν θέλει να καπνίσει τσιγάρο, εγώ δε θα φέρω αντίρρηση, παρότι απεχθάνομαι τον καπνό και δεν αφήνω τον άντρα μου να καπνίσει στο αυτοκίνητο ή μέσα στο σπίτι. Θα διασχίσουμε την αγγλική ύπαιθρο, θα περάσουμε από ήσυχα λιβάδια κι απέραντους αγρούς. Εκείνος θα ρωτήσει για τις κόρες μου. Εγώ θα του πω ότι είναι μια χαρά, ότι μεγαλώνουν γρήγορα. Εκείνος θα χαμογελάσει, παρότι δεν έχει την παραμικρή ιδέα από πατρότητα. Εγώ με τη σειρά μου δε θα του κάνω καμία ερώτηση.

Θα έχω φέρει μαζί μια κασέτα για ν' ακούσουμε. Τις μεγαλύτερες επιτυχίες των Abba – όλα τα τραγούδια που συνήθιζε να σιγομουρμουρίζει η μητέρα μου, ενώ μαγείρευε ή καθάριζε ή έραβε. «Take a Chance on Me», «Mamma Mia», «Dancing Queen», «The Name of the Game»... γιατί θα μας βλέπει, είμαι σίγουρη. Οι μανάδες δεν πάνε στον παράδεισο όταν πεθαίνουν. Παίρνουν ειδική άδεια απ' το Θεό να μείνουν λίγο παραπάνω και να φυλάνε τα παιδιά τους, ό,τι κι αν έχει συμβεί ανάμεσά τους στη διάρκεια της σύντομης θνητής ζωής τους.

Επιστρέφοντας στο Λονδίνο, μόλις φτάνουμε στην πλατεία Μπάρνσμπερι, θα ψάξω για μια θέση πάρκινγκ, γκρινιάζοντας μέσα μου. Θ' αρχίσει να βρέχει – μικρές κρυστάλλινες σταγόνες. Τελικά θα βρούμε μια θέση όπου θα στριμώξω το αυτοκίνητο μετά από καμιά δεκαριά μανούβρες. Μπορώ να ξεγελάω τον εαυτό μου ότι είμαι καλή οδηγός, ώσπου έρχεται η ώρα να παρκάρω. Αναρωτιέμαι αν θα με ειρωνευτεί, ότι είμαι μια τυπική γυναίκα οδηγός. Άλλοτε θα το έκανε.

Θα προχωρήσουμε μαζί προς το σπίτι, ο δρόμος θα είναι ήσυχος

και φωτεινός πίσω μας και μπροστά μας. Για μια φευγαλέα στιγμή, θα συγκρίνουμε την περιοχή γύρω μας με το παλιό μας σπίτι στο Χάκνεϊ, το σπίτι στη Λάβεντερ Γκρόουθ, απορώντας με το πόσο διαφορετικά φαίνονται τώρα τα πράγματα και πώς έχει προχωρήσει ο χρόνος, ακόμα κι αν εμείς δεν μπορέσαμε να προχωρήσουμε.

Μόλις μπορούμε μέσα, θα βγάλουμε τα παπούτσια μας και θα φορέσουμε τις παντόφλες – κλασικές ανθρακί για εκείνον, ένα ζευγάρι του άντρα μου, και για μένα μπορντό παντοφλάκια με πονπόν. Το πρόσωπό του θα συσπαστεί από την ταραχή μόλις τις δει. Για να τον καθησυχάσω, θα του πω ότι είναι δώρο των θυγατέρων μου. Εκείνος θα χαλαρώσει, συνειδητοποιώντας τώρα ότι δεν είναι οι δικές της. Η ομοιότητα είναι απλώς συμπτωματική.

Από το άνοιγμα της πόρτας εκείνος θα με παρακολουθεί να φτιάχνω τσάι, το οποίο θα σερβίρω χωρίς γάλα και με πολλή ζάχαρη, αν, δηλαδή, η φυλακή δεν του έχει αλλάξει τις συνήθειες. Έπειτα θα βγάλω χαλβά με ταχίνι. Θα καθίσουμε μαζί μπροστά στο παράθυρο, με πορσελάνινα φλιτζάνια και πιατάκια στα χέρια, σαν ευγενικοί ξένοι, κοιτάζοντας τη βροχή να πέφτει στις βιόλες, στην πίσω αυλή μου. Εκείνος θα παινέσει τη μαγειρική μου, λέγοντας πόσο έχει επιθυμήσει τον σπιτικό χαλβά, παρότι θα αρνηθεί ευγενικά δεύτερη μερίδα. Θα του πω ότι ακολουθώ τη συνταγή της μαμάς κατά γράμμα, όμως ποτέ δε μου βγαίνει τόσο καλός όσο ο δικός της. Αυτό θα τον κάνει να σωπάσει. Θα ανταλλάξουμε βλέμματα με νόημα κι η σιωπή θα 'ναι βαριά στην ατμόσφαιρα. Έπειτα εκείνος θα ζητήσει να αποσυρθεί, λέγοντας πως αισθάνεται κουρασμένος και πως θα ήθελε να ξεκουραστεί, αν δεν με πειράζει. Εγώ θα του δείξω το δωμάτιό του και θα κλείσω την πόρτα, σιγανά.

Θα τον αφήσω εκεί. Σ' ένα δωμάτιο, μέσα στο δικό μου σπίτι. Ούτε πολύ μακριά ούτε και πάρα πολύ κοντά. Θα τον κρατήσω κλεισμένο μέσα σ' εκείνους τους τέσσερις τοίχους, ανάμεσα στο μίσος και την αγάπη, που δεν μπορώ να μην τα νιώθω, και τα δυο, παγιδευμένα καθώς είναι για πάντα σ' ένα κουτί μες στην καρδιά μου.

Είναι ο αδελφός μου.

Αυτός, ένας φονιάς.

Όνόματα σαν κυβάκια ζάχαρης

Ένα χωριό κοντά στον ποταμό Ευφράτη, 1945

Όταν γεννήθηκε η Πεμπέ, η Νάζε ήταν τόσο θλιμμένη, που ξέχασε όλα όσα είχε τραβήξει τις προηγούμενες είκοσι έξι ώρες, το αίμα που κυλούσε ανάμεσα στα σκέλια της, και προσπάθησε να σηκωθεί και να φύγει από κει. Τουλάχιστον, αυτό είπαν όλοι – όλοι όσοι ήταν παρόντες στο θάλαμο τοκετού εκείνη την ανεμόδαρτη μέρα.

Ωστόσο, όσο κι αν ήθελε να φύγει, η Νάζε δεν μπορούσε να πάει πουθενά. Προς μεγάλη έκπληξη των γυναικών στο δωμάτιο και του άντρα της του Μπέρτζο, που περίμενε στην αυλή, αναγκάστηκε να ξαναπέσει στο κρεβάτι της σ' ένα καινούριο κύμα συσπάσεων. Τρία λεπτά αργότερα πρόβαλε το κεφαλάκι του δεύτερου μωρού. Πολυλά μαλλιά, κοκκινωπή επιδερμίδα – μουσκεμένο και ζαρωμένο. Κι άλλο κορίτσι, μόνο πιο μικροκαμωμένο.

Αυτή τη φορά η Νάζε δεν αποπειράθηκε να το βάλει στα πόδια. Άφησε μια υποψία στεναγμού, έκρυνε το πρόσωπό της στο μαξιλάρι κι έπειτα στράφηκε προς το ανοιχτό παράθυρο, σαν να πάσχιζε ν' ακούσει τον ψίθυρο της μοίρας στον αέρα, γλυκό σαν γάλα. Αν έστηνε αυτί προσεκτικά, σκέφτηκε, μπορούσε ίσως να πάρει απάντηση απ' τον ουρανό. Στο κάτω κάτω, πρέπει να υπάρχει μια αιτία, μια δικαιολογία κρυφή σ' εκείνη, αλλά σίγουρα προφανής στον Αλλάχ, ο οποίος τους είχε δώσει άλλες δύο θυγατέρες, ενώ ήδη είχαν έξι, κι ούτε ένα γιο ακόμα.

Έτσι η Νάζε έσφιξε τα χείλη της, αποφασισμένη να μην πει λέξη ωστόσο εξηγήσει ο Αλλάχ, με σαφήνεια και πειθώ, το λόγο πίσω από τις πράξεις Του. Ακόμα και στον ύπνο της είχε το στόμα σφαιρισμένο. Εκείνα τα σαράντα μερόνυχτα λέξη δεν έβγαλε απ' το στόμα της. Ούτε όταν μαγεύερε ρεβίθια με λίπος από ουρά προβάτου, ούτε όταν έπλενε τις άλλες έξι κόρες της στον μεγάλο στρογγυλό

τσίγκινο κουβά, ούτε όταν έφτιαχνε τυρί με άγριο σκόρδο και βότανα, ούτε όταν ο άντρας της τη ρώτησε τι όνομα ήθελε να δώσει στα μωρά. Παρέμεινε σιωπηλή, σαν το κοιμητήρι κοντά στους λόφους, όπου ήταν θαμμένοι όλοι οι πρόγονοί της κι όπου θα ξάπλωνε κι εκείνη μια μέρα, ν' αναπαυτεί για πάντα.

Ήταν ένα κακοτράχαλο, απομακρυσμένο κούρδικο χωριό, χωρίς δρόμους, χωρίς ηλεκτρικό, χωρίς γιατρό ούτε σχολείο. Σπάνια κάποια είδηση από τον έξω κόσμο διαπερνούσε την κάψα της απομόνωσής του. Τα επακόλουθα του Β' Παγκόσμιου πολέμου, η ατομική βόμβα... Οι χωρικοί δεν είχαν ακούσει τίποτα γι' αυτά. Κι όμως ήταν πεισμένοι ότι παράξενα πράγματα συνέβαιναν στο σύμπαν, πέρα δηλαδή από τις όχθες του Ευφράτη. Έτσι όπως ήταν ο κόσμος, δεν υπήρχε λόγος να επιθυμεί να τον ανακαλύψει κανείς. Όλα όσα είχαν υπάρξει, κι όλα όσα θα υπήρχαν ποτέ, ήταν ήδη παρόντα εδώ και τώρα. Τα ανθρώπινα πλάσματα ήταν δασκαλεμένα να είναι αμετακίνητα, σαν τα δέντρα και τα λιθάρια. Εκτός κι αν τύχαινε να είσαι ένα από τα εξής τρία: ένας περιπλανώμενος μυστικιστής που είχε χάσει το παρελθόν του, ένας τρελός που είχε χάσει τα λογικά του ή ένας *Μεζνούν*¹ που είχε χάσει την αγαπημένη του.

Με εξαίρεση τους δερβίσηδες, τους εκκεντρικούς και τους εραστές, για τους υπόλοιπους ανθρώπους τίποτα δεν ήταν εντυπωσιακό, κι όλα ήταν όπως έπρεπε να είναι. Ότι συνέβαινε στη μια γωνία το άκουγαν, μονομιάς, κι όλοι οι άλλοι. Τα μυστικά ήταν μια πολυτέλεια που μόνο οι πλούσιοι μπορούσαν να σηκώσουν, και σε τούτο το χωριό, που το έλεγαν Μάλα Τσαρ Μπαγιάν, «σπίτι των τεσσάρων ανέμων», κανείς δεν ήταν πλούσιος.

Οι γέροντες του χωριού ήταν τρεις άντρες μικρόσωμοι, ξεχασμένοι, που περνούσαν το μεγαλύτερο μέρος της μέρας τους στον μοναδικό τσαϊχανέ² θαυμάζοντας τα μυστήρια της Θεϊκής Σοφίας και τις ανοησίες των πολιτικών, ενώ ρουφούσαν το τσάι τους από γυάλινα ποτήρια λεπτά σαν τσόφλια αυγού, εύθραυστα σαν τη ζωή.

1. Κάποιος που καταλαμβάνεται από παραφροσύνη για μια γυναίκα. (Σ.τ.Μ.)

2. Η τσαγερία της εποχής, αντίστοιχη με το καφενείο. (Σ.τ.Μ.)

Όταν άκουσαν για τον όρκο σιωπής της Νάζε, αποφάσισαν να την επισκεφτούν.

«Ήρθαμε να σε προειδοποιήσουμε ότι είσαι έτοιμη να διαπράξεις μια ιεροσυλία», είπε ο πρώτος άντρας, ο οποίος ήταν τόσο γέρος, που και μ' ένα ανεπαίσθητο φύσημα του αέρα μπορούσε να σωριαστεί καταγής.

«Πώς περιμένεις ο Παντοδύναμος Αλλάχ να σου αποκαλύψει τις μεθόδους Του όταν είναι πασίγνωστο ότι έχει μιλήσει μονάχα στους προφήτες;» παρατήρησε ο δεύτερος άντρας, ο οποίος δεν είχε παρά ελάχιστα δόντια στο στόμα του. «Και σίγουρα δεν υπήρχε καμία γυναίκα ανάμεσά τους».

Ο τρίτος άντρας κούνησε δυο χέρια τραχιά και ροζιασμένα σαν ρίζες δέντρου. «Ο Αλλάχ θέλει να σ' ακούει να μιλάς. Αν ήθελε κάτι άλλο, θα σε είχε κάνει ψάρι».

Η Νάζε άκουγε, σφουγγίζοντας κάθε τόσο τα μάτια της με τις άκρες της μαντίλας της. Για μια στιγμή, οραματίστηκε τον εαυτό της σαν ψάρι – μια μεγάλη, καφετιά πέστροφα μες στο ποτάμι, με τα λέπια της ν' αστράφτουν στον ήλιο, τα στίγματά της κυκλωμένα από μια αχνή άλω. Πού να το ήξερε ότι τα παιδιά της και τα εγγόνια της, σε διαφορετικές στιγμές της ζωής τους, θα ένιωθαν δεμένα με διάφορα είδη ψαριών, κι ότι για πολλές γενιές θα υπήρχε στην οικογένεια μια συνάφεια με το υδάτινο βασίλειο.

«Μίλα!» είπε ο πρώτος γέρος. «Είναι ενάντια στη φύση σου να σωπαίνεις. Κι ό,τι αντιβαίνει στη φύση, αντιβαίνει και στη θέληση του Αλλάχ».

Όμως και πάλι η Νάζε δεν έλεγε τίποτα.

Όταν έφυγαν οι σεβασίμοι επισκέπτες, εκείνη πλησίασε την κούνια όπου κοιμόνταν οι δίδυμες. Η αχνή φεγγοβολιά από την αναμμένη πυροστιά έβαφε το δωμάτιο μ' ένα χρυσοκίτρινο χρώμα, χαρίζοντας στην επιδερμίδα των μωρών μια λάμψη απαλή, σχεδόν αγγελική. Η καρδιά της γλύκανε. Στράφηκε στις έξι κόρες της, που είχαν παραταχτεί δίπλα της, από την πιο ψηλή στην πιο μικρόσωμη, και είτε με φωνή τραχιά και βαθιά συνάμα: «Ξέρω πώς θα τις ονομάσω».

«Πες μας, μάνα!» αναφώνησαν τα κορίτσια, ενθουσιασμένα που την άκουγαν να μιλάει πάλι.

Η Νάζε καθάρισε τη φωνή της και είπε, με μια χροιά ήττας: «Τούτη εδώ θα είναι η Μπεζτ κι η άλλη η Μπεζέ».

«Μπεζτ και Μπεζέ», επανέλαβαν σαν ηχώ τα κορίτσια.

«Ναι, παιδιά μου».

Και λέγοντάς το αυτό, πλατάγισε τα χείλη της, λες και τα ονόματα είχαν αφήσει μια ξεχωριστή γεύση στη γλώσσα της, αλμυρή και ξινή. Μπεζτ και Μπεζέ στα κούρδικα, Καντέρ και Γετέρ στα τούρκικα, Μοίρα και Αρκετά σε κάθε πιθανή γλώσσα. Αυτός ήταν ο δικός της τρόπος να δηλώσει στον Αλλάχ ότι, παρότι σαν καλή μουσουλμάνα είχε αποδεχτεί τη μοίρα της, είχε μπουχτίσει πια από θυγατέρες και την επόμενη φορά που θα έμενε έγκυος, που ήξερε ότι θα ήταν και η τελευταία της φορά, μιας κι ήταν σαράντα ενός πια κι όχι στην πρώτη της νιότη, Εκείνος έπρεπε να της χαρίσει οπωσδήποτε ένα γιο, και τίποτ' άλλο.

Το ίδιο βράδυ, όταν γύρισε ο πατέρας τους στο σπίτι, τα κορίτσια έτρεξαν να του πουν τα καλά νέα: «Μπαμπά! Μπαμπά! Η μαμά μιλάει».

Όσο κι αν χάρηκε ακούγοντας τη γυναίκα του να μιλάει πάλι, το πρόσωπο του Μπέρτζο συννέφιασε μόλις άκουσε τα ονόματα που είχε διαλέξει για τις νεογέννητες. Κουνώντας το κεφάλι του, έμεινε σιωπηλός, αμήχανος για λίγα λεπτά.

«Μοίρα και Αρκετά», μουρμούρισε στο τέλος, σαν να μιλούσε στον εαυτό του. «Μα εσύ δεν ονομάτισες τα μωρά. Στην πραγματικότητα έκανες αίτημα στους ουρανούς».

Η Νάζε κοίταζε κάτω τα πόδια της και περιεργάστηκε το μεγάλο δάχτυλο που εξείχε από μια τρύπα της μάλλινης κάλτσας της.

«Ονόματα που ίσως να κρύβουν αισθήματα μνησικακίας μπορεί να προσβάλουν το Δημιουργό», εξακολούθησε ο Μπέρτζο. «Γιατί να τραβήξουμε την οργή Του πάνω μας; Καλύτερα να μείνουμε σε συνηθισμένα ονόματα και να 'χουμε το κεφάλι μας ήσυχο».

Λέγοντάς το αυτό, δήλωσε πως είχε εναλλακτικές λύσεις στο νου του: Πεμπέ και Τζαμίλα – Ρόδινη και Όμορφη. Ονόματα σαν κυ-

βάκια ζάχαρης που λιώνουν μες στο τσάι σου, γλυκά και πειθήνια, χωρίς κοφτερές άκρες.

Παρότι η απόφαση του Μπέρτζο ήταν οριστική, οι επιλογές της Νάζε δεν απορρίφθηκαν εύκολα. Έμειναν στη μνήμη όλων, γαντζωμένες στο δέντρο της φαμελιάς σαν δυο εύθραυστοι χαρταετοί πιασμένοι στα κλαδιά του. Έτσι οι δίδυμες έγιναν πια γνωστές και με τα δύο ονόματα η καθεμιά: Πεμπέ Καντέρ και Τζαμίλα Γετέρ – Ρόδινη Μοίρα και Αρκετή Ομορφιά. Ποιος να το ’λεγε ότι μια μέρα ένα από αυτά τα ονόματα θα δημοσιευόταν στις εφημερίδες όλου του κόσμου;

Χρώματα

Ένα χωριό κοντά στον ποταμό Ευφράτη, 1953

Απ' όταν ήταν κοριτσάκι, η Πεμπέ λάτρευε τα σκυλιά. Λάτρευε τον τρόπο που μπορούσαν να βλέπουν μες στην ψυχή των ανθρώπων, ακόμα κι όταν κοιμόνταν βαθιά με τα μάτια τους σφαιλιστά. Οι περισσότεροι ενήλικες πίστευαν ότι τα σκυλιά δεν καταλάβαιναν και πολλά, εκείνη όμως πίστευε ότι αυτό δεν ήταν αλήθεια. Καταλάβαιναν τα πάντα. Απλώς συγχωρούσαν.

Ήταν συγκεκριμένα ένα τσοπανόσκυλο που το υπεραγαπούσε. Με πεσμένα αυτιά, μακριά μουσούδα, πυκνό μαλλιαρό τρίχωμα, μαύρο, άσπρο και καφετί. Ήταν ένα καλόβολο πλάσμα που του άρεσε να κυνηγάει πεταλούδες και να παίζει κρυφτό με τα κλαδιά, κι έτρωγε σχεδόν τα πάντα. Τον φώναζαν Κιτιμίρ, αλλά και Κούτο ή Ντόντο. Το όνομά του άλλαζε διαρκώς.

Μια μέρα, στα καλά καθούμενα, το ζώο άρχισε να συμπεριφέρεται παράξενα, σαν να είχε καταληφθεί από κάποιο μυστηριώδες πνεύμα. Όταν η Πεμπέ προσπάθησε να του χαϊδέψει το στήθος, αυτό της χύμηξε γρυλίζοντας και της δάγκωσε το χέρι. Πιο πολύ κι από το επιφανειακό τραύμα που προκάλεσε, αυτό που τους ανησύχησε ήταν η αλλαγή στη συμπεριφορά του σκυλιού. Αργότερα υπήρξε μια έξαρση λύσσας στην περιοχή και οι τρεις γέροντες του χωριού επέμειναν να δει τη μικρή ένας γιατρός, μόνο που για εξήντα μίλια δεν υπήρχε ούτε ένας.

Έτσι η μικρή Πεμπέ, με τον πατέρα της τον Μπέρτζο, πήραν πρώτα ένα μικρό λεωφορείο κι έπειτα ένα κανονικό, για τη μεγάλη πόλη, την Ούρφα. Η σκέψη πως θα περνούσε τη μέρα μακριά από τη δίδυμή της, την Τζαμίλα, της έφερε ένα ρίγος στη ραχοκοκαλιά, από την άλλη όμως ήταν ενθουσιασμένη που εκείνη τη μέρα θα είχε τον πατέρα της όλον δικό της. Ο Μπέρτζο ήταν ένας γεροδεμένος,

χοντροκόκαλος άντρας, με έντονα χαρακτηριστικά κι ένα δασύ μουστάκι, χέρια αγρότη, σκληραγωγημένα, και μαλλιά που άσπριζαν στους κροτάφους. Τα σκούρα καστανά του μάτια ήταν ευγενικά και, εκτός από τις φορές που τον έπιαναν τα νεύρα του, είχε ήρεμη συμπεριφορά – παρότι θλιβόταν βαθιά που δεν είχε ένα γιο να συνεχίσει το όνομά του στους αιώνες των αιώνων. Παρόλο που έλεγε λίγα και χαμογελούσε ελάχιστα, επικοινωνούσε με τα παιδιά του καλύτερα απ’ ό,τι η γυναίκα του. Οι οχτώ κόρες του με τη σειρά τους ανταγωνίζονταν για την αγάπη του, σαν κοτόπουλα πουτσιμπολογούν μια χούφτα σπόρους.

Το ταξίδι ως την πόλη ήταν διασκεδαστικό και συναρπαστικό: η αναμονή στο νοσοκομείο δεν ήταν τίποτ’ από τα δύο. Στην ουρά μπροστά από την πόρτα του γιατρού περίμεναν είκοσι τρεις ασθενείς. Η Πεμπέ ήξερε τον ακριβή αριθμό, γιατί σε αντίθεση με τα άλλα οχτάχρονα κορίτσια στο χωριό της, εκείνη και η Τζαμίλα πήγαιναν στο σχολείο –σ’ ένα ερειπωμένο μονώροφο κτίσμα, σ’ ένα άλλο χωριό σαράντα λεπτά μακριά– και ήξεραν να μετρούν. Υπήρχε μια σόμπα στη μέση της τάξης που πιο πολύ καπνό έφτυνε παρά ζέστη. Τα πιο μικρά παιδιά κάθονταν από τη μια πλευρά, τα πιο μεγάλα από την άλλη. Μιας και τα παράθυρα άνοιγαν σπάνια, η ατμόσφαιρα μέσα ήταν ταγκιασμένη και πηχτή σαν ροκανίδι.

Προτού αρχίσει το σχολείο, η Πεμπέ θεωρούσε δεδομένο πως όλος ο κόσμος μιλούσε κούρδικα. Τώρα καταλάβαινε πως δεν ήταν έτσι τα πράγματα. Κάποιοι άνθρωποι δεν ήξεραν διόλου κούρδικα. Ο δάσκαλός τους, για παράδειγμα. Ήταν ένας άντρας με κοντοκουρεμένα, αραιά μαλλιά κι ένα θλιμμένο ύφος στα μάτια, σαν να νοσταλγούσε τη ζωή που είχε αφήσει πίσω του στην Ιστανμπούλ και του κακοφαινόταν που τον είχαν στείλει σ’ αυτό τον ερημότοπο. Στενοχωριόταν όταν οι μαθητές δεν καταλάβαιναν τι τους έλεγε ή έλεγαν κάποιο αστείο στα κούρδικα σε βάρος του. Τελευταία είχε επιβάλει μια σειρά από κανόνες: όποιος πρόφερε μία λέξη στα κούρδικα έπρεπε για τιμωρία να σταθεί στο ένα πόδι δίπλα στο μαυροπίνακα με την πλάτη στραμμένη στους συμμαθητές του. Οι περισσότεροι μαθητές στέκονταν εκεί για λίγα λεπτά κι έπειτα ο δά-

σκαλος τους συγχωρούσε με την προϋπόθεση να μην επαναλάβουν το παράπτωμα· αλλά όλο και κάποιος ξεχνιόταν στη διάρκεια της μέρας κι αναγκαζόταν να περάσει ώρες στην ίδια στάση. Ο κανονισμός είχε προκαλέσει αντιφατικές αντιδράσεις στις δίδυμες. Ενώ η Τζαμίλα το είχε ράψει κυριολεκτικά, αρνούμενη να μιλήσει οποιαδήποτε άλλη γλώσσα, η Πεμπέ προσπαθούσε σκληρά να διαπρέψει στα τούρκικα, αποφασισμένη να μάθει τη γλώσσα του δασκάλου και, μέσα από αυτή, να φτάσει στην καρδιά του.

Στο μεταξύ, η μητέρα τους, η Νάζε, δεν έβλεπε για ποιο λόγο πάσχιζαν τόσο πολύ να κατακτήσουν λέξεις και αριθμούς που δε θα τους χρησίμευαν, μιας και όλες τους πολύ σύντομα θα παντρευόνταν. Όμως ο άντρας της επέμενε πως οι κόρες του έπρεπε να μορφωθούν.

«Κάθε μέρα κάνουν τόσο ποδαρόδρομο μπρος-πίσω. Λιώσανε τα παπούτσια τους, πια», μουρμούριζε η Νάζε. «Και για ποιο σκοπό;»

«Για να μπορέσουν να διαβάσουν το σύνταγμα», έλεγε ο Μπέρτζο.

«Τι είναι το σύνταγμα;» ρωτούσε εκείνη καχύποπτα.

«Ο νόμος, ανίδεη γυναίκα! Το μεγάλο βιβλίο! Υπάρχουν πράγματα που επιτρέπονται, πράγματα που απαγορεύονται, κι αν δεν ξέρεις τη διαφορά, αλίμονό σου, κακομοίρα μου».

Η Νάζε πλατάγιζε αποδοκιμαστικά τη γλώσσα της, μη έχοντας πειστεί ακόμα. «Και πώς θα βοηθήσει αυτό να παντρευτούν οι κόρες μου;»

«Εσύ πώς λες; Αν μια μέρα οι άντρες τους τις κακομεταχειρίζονται, δε θα είναι αναγκασμένες να το ανεχτούν. Θα μπορούν να πάνε να παιδιά τους και να φύγουν».

«Α, και πού θα πάνε;»

Ο Μπέρτζο δεν το είχε σκεφτεί αυτό. «Μπορούν να ζητήσουν καταφύγιο στο σπίτι του πατέρα τους, φυσικά».

«Χμ, γι' αυτό ξεποδαριάζονται κάθε μέρα και γεμίζουν το μυαλούδάκι τους μ' εκείνα τα πράματα; Για να μπορούν να ξαναγυρίσουν στο σπίτι που γεννήθηκαν;»

«Σύρε να μου φέρεις τσάι», την έκοψε ο Μπέρτζο. «Πολλά λες».

«Θεός φυλάξου», μουρμούρισε η Νάζε καθώς πήγαινε στην κουζίνα. «Κόρη δική μου δε θα παρατήσει ποτέ τον άντρα της. Κι αν το κάνει, θα τηνε σπάζω στο ξύλο, και πεθαμένη να 'μαι. Θα ξαναγυρίσω σαν φάντασμα!»

Εκείνη η απειλή, όσο κενή νοήματος και παρορμητική κι αν ήταν, έμελλε να είναι προφητική. Πολύ μετά το θάνατό της, η Νάζε ξαναγύριζε και στοίχειωνε τις κόρες της, κάποιες πιο πολύ από άλλες. Στο κάτω κάτω, ήταν πεισματάρια γυναίκα. Δεν ξεχνούσε ποτέ. Και δε συγχωρούσε ποτέ – σε αντίθεση με τα σκυλιά.

Τώρα, ενώ περίμεναν στο νοσοκομείο, η Πεμπέ κοίταζε με τα παιδικά μάτια της γουρλωμένα τους άντρες και τις γυναίκες να κάνουν ουρά στο διάδρομο. Κάποιοι κάπνιζαν, άλλοι έτρωγαν τις άζυμες πίτες που είχαν φέρει από το σπίτι, κι άλλοι κοίταζαν τις πληγές τους ή έσκουζαν απ' τον πόνο. Πάνω απ' όλα κρεμόταν μια βαριά μπόχα – από ιδρώτα, αντισηπτικό και σιρόπι για το βήχα.

Καθώς παρατηρούσε τους ασθενείς, έναν προς έναν, η μικρή ένιωσε να φουντώνει ο θαυμασμός της για το γιατρό που ακόμα δεν τον είχε γνωρίσει. Ο άντρας που μπορούσε να βρίσκει θεραπεία για τόσο πολλές αρρώστιες έπρεπε να είναι ένας καταπληκτικός άνθρωπος, συμπεράνε. Ένας προφήτης. Ένας μάγος. Ένας γητευτής χωρίς ηλικία με θαυματουργά δάχτυλα. Μέχρι να έρθει η σειρά τους, φλεγόταν από περιέργεια και ακολούθησε πρόθυμα τον πατέρα της στο γραφείο του γιατρού.

Μέσα, όλα ήταν λευκά. Όχι σαν τους αφρούς που σχηματίζονταν στην επιφάνεια του νερού όταν έπλεναν τα ρούχα τους στη βρύση. Ούτε σαν το χιόνι που μαζεύεται έξω τις χειμωνιάτικες νύχτες ή σαν το ξινόγαλο που το ανακατεύουν με το σκόρδο για να φτιάξουν τυρί. Ήταν ένα λευκό που δεν το είχε ξαναδεί ποτέ της – αμείλικτο κι αφύσικο. Ένα λευκό τόσο ψυχρό, που την έκανε ν' ανατριχιάσει. Οι καρέκλες, οι τοίχοι, τα πλακάκια στο πάτωμα, το εξεταστικό κρεβάτι, ακόμα και τα κύπελλα και τα νυστέρια ήταν βουτηγμένα σ' αυτό το μη χρώμα. Ποτέ δεν είχε περάσει από το μυαλό της Πεμπέ ότι το λευκό μπορούσε να είναι τόσο ανησυχητικό, τόσο απόμακρο, τόσο σκοτεινό.

Αυτό που την ξάφνιασε ακόμα περισσότερο ήταν πως ο γιατρός ήταν γυναίκα – διαφορετική όμως από τη μητέρα της, τις θείες της, τις γειτόνισσές της. Όπως και το δωμάτιο ήταν τυλιγμένο σε μια απουσία χρώματος, έτσι και η γιατρός στα μάτια της δεν είχε καμία από τις γυναικείες ιδιότητες με τις οποίες ήταν εξοικειωμένη η Πεμπέ. Κάτω από τη μακριά ποδιά της, φορούσε μια σταχτιά φούστα μέχρι το γόνατο, κάλτσες από το πιο φίνο και πιο μαλακό μαλλί και δερμάτινες μπότες. Φορούσε γυαλιά τόσο τετράγωνα, που της έδιναν όψη βλοσυρής κουκουβάγιας. Όχι πως είχε δει η μικρή ποτέ της βλοσυρή κουκουβάγια, όμως σίγουρα έτσι κάπως θα ήταν. Πόσο διαφορετική ήταν από τις γυναίκες που δούλευαν στα χωράφια απ’ το ξημέρωμα ως το σούρουπο, αποκτούσαν ρυτίδες γιατί συνεχώς μισόκλειναν τα μάτια στον ήλιο, και γεννοβολούσαν παιδιά ώσπου ν’ αποκτήσουν αρκετούς γιους! Εδώ ήταν μια γυναίκα που ήταν μαθημένη να κρέμονται όλοι, κι οι άντρες ακόμα, από το στόμα της. Ακόμα κι ο Μπέρτζο είχε βγάλει το καπέλο του και στεκόταν με τους ώμους κατεβασμένους μπροστά της.

Η γιατρός μόλις που έριξε μια ακατάδεχτη ματιά στον πατέρα και την κόρη. Σαν να την κούραζε –ή και να την έθλιβε ακόμα– και μόνο η παρουσία τους. Σίγουρα ήταν οι τελευταίοι άνθρωποι που ήθελε να δει στο κλείσιμο αυτής της κουραστικής μέρας. Δεν τους μίλησε πολύ, άφησε τη νοσοκόμα να κάνει τις σημαντικές ερωτήσεις. *Πώς ήταν το σκυλί; Έβγαζε αφρούς από το στόμα; Αντέδρασε παράξενα στη θέα του νερού; Είχε δαγκώσει κανέναν άλλον στο χωριό; Το εξέτασαν μετά;* Η νοσοκόμα μιλούσε πολύ γρήγορα, σαν να υπήρχε κάπου ένα ρολόι και σωνόταν ο χρόνος. Η Πεμπέ χαιρόταν που δεν είχε έρθει και η μητέρα της μαζί τους. Η Νάζε δε θα μπορούσε να παρακολουθήσει τη συζήτηση και απ’ την ανησυχία και το φόβο της θα έβγαζε τα εντελώς λάθος συμπεράσματα.

Ενώ η γιατρός έγραφε μια συνταγή, η νοσοκόμα έχωσε μια σύριγγα στο στομάχι της μικρής, που την έκανε να μηξεί ένα γοερό ουρλιαχτό. Έκλαιγε ακόμα κι όταν πια βγήκαν έξω στο διάδρομο, όπου το ενδιαφέρον των ξένων τόνισε κι άλλο τη δυστυχία της. Σ’ εκείνο το σημείο ακριβώς, ο πατέρας της, με το κεφάλι αγέρωχο,

τους ώμους στητούς –ο γνώριμος Μπέρτζο– ψιθύρισε στο αυτί της ότι, αν δεν έκανε φασαρία και συμπεριφερόταν σαν το καλό κορίτσι που ήταν, θα την πήγαινε στον κινηματογράφο.

Η Πεμπέ σώπασε ακαριαία, με μάτια που γυάλιζαν από προσδοκία. Η λέξη *κινηματογράφος* ακούστηκε σαν τυλιγμένο γλυκό: δεν ήξερε τι ήταν μέσα, ήταν όμως σίγουρη πως έπρεπε να είναι κάτι καλό.

Υπήρχαν δύο αίθουσες στην πόλη. Τη μεγαλύτερη τη χρησιμοποιούσαν περισσότερο επισκέπτες πολιτικοί παρά ντόπιοι ηθοποιοί και μουσικοί. Πριν και μετά τις εκλογές πλήθη αντρών μαζεύονταν εκεί και γίνονταν φλογερές ομιλίες, ενώ οι υποσχέσεις και η προπαγάνδα πλανιόνταν στον αέρα και βούιζαν σαν μελίσσι.

Η δεύτερη αίθουσα ήταν πολύ πιο απλή αλλά εξίσου δημοφιλής. Πρόβαλλε ταινίες ποικίλης ποιότητας, χάρη στα γούστα του ιδιοκτήτη της, ο οποίος προτιμούσε τις περιπέτειες από τις σχοινοτενείς ομιλίες των πολιτικών και πλήρωνε γενναίες προμήθειες στους λαθρέμπορους για να του φέρνουν καινούριες ταινίες, μαζί με καπνό, τσάι κι άλλα λαθραία. Έτσι οι κάτοικοι της Ούρφα είχαν δει κάμποσα γουέστερν με τον Τζον Γουέιν, τον *Άνθρωπο από το Άλαμο* και τον *Ιούλιο Καίσαρα*, καθώς και τον *Χρυσόθηρα* κι άλλες ταινίες με τον μικρόσωμο αστείο ανθρωπάκο με το παχύ μαύρο μουστάκι.

Εκείνη τη μέρα έπαιζε μια ασπρόμαυρη τούρκικη ταινία, την οποία η Πεμπέ παρακολούθησε από την αρχή ως το τέλος με το στόμα της μισάνοιχτο. Η ηρωίδα ήταν ένα φτωχό, όμορφο κορίτσι ερωτευμένο μ' ένα αγόρι που ήταν πολύ πλούσιο, πολύ κακομαθημένο. Όμως αυτός άλλαξε. Τόση ήταν η μαγική δύναμη της αγάπης. Ενώ όλοι –με πρώτους τους γονείς του αγοριού– κακολογούσαν τους νεαρούς εραστές και μηχανορραφούσαν για να τους χωρίσουν, εκείνοι συναντιόνταν κρυφά κάτω από μια ιτιά στις όχθες του ποταμού. Εκεί πιασμένοι χέρι χέρι τραγουδούσαν τραγούδια θλιβερά σαν μοιρολόγια.

Η Πεμπέ λάτρεψε ό,τι είχε να κάνει με τον κινηματογράφο – το

περίτεχο φουαγέ, τις πλούσιες, βαριές κουρτίνες, το πηχτό, φιλόξενο σκοτάδι. Δεν έβλεπε την ώρα να πει στην Τζαμίλα για το καινούριο αυτό θαύμα. Στην επιστροφή με το λεωφορείο, τραγουδούσε αδιάκοπα το μουσικό θέμα της ταινίας.

*Τ' όνομά σου χαράχτηκε στη μοίρα μου
κι η αγάπη σου κύλησε μες στο αίμα μου
κι αν χαρίσεις σ' άλλον το χαμόγελό σου
θα σκοτωθώ και θα 'ν' το κρίμα στο λαιμό σου.*

Ενώ η Πεμπέ λίκνιζε τους γοφούς της και κουνούσε τα χέρια της σαν φτερούγες, οι άλλοι ταξιδιώτες χειροκροτούσαν και επευφημούσαν. Όταν επιτέλους σώπασε, περισσότερο από κούραση παρά από συστολή ή ευπρέπεια, ο Μπέρτζο γέλασε και ρυτίδες σχηματίστηκαν στις άκρες των ματιών του.

«Το προικισμένο κοριτσάκι μου», είπε, μ' ένα ίχνος περηφάνιας στη φωνή του.

Η Πεμπέ έχωσε το πρόσωπό της στο πλατύ στήθος του πατέρα της, εισπνέοντας το λάδι λεβάντας με το οποίο αρωμάτιζε το μουστάκι του. Δεν το ήξερε, όμως αυτή θα ήταν μία από τις πιο ευτυχισμένες στιγμές της ζωής της.

Όταν γύρισαν στο σπίτι, βρήκαν την Τζαμίλα σε άθλια κατάσταση – τα μάτια της πρησμένα, το πρόσωπό της φουντωμένο. Όλη τη μέρα περίμενε στο παράθυρο, παιδεύοντας τα μαλλιά της και δαγκώνοντας το κάτω χέιλι της. Ώσπου, ξαφνικά και αναίτια, έμπηξε ένα τρομερό ουρλιαχτό. Όσο κι αν προσπάθησαν η μητέρα της και οι αδελφές της να την ηρεμήσουν, εκείνη δεν έπαψε να σκούζει.

«Όταν η Τζαμίλα άρχισε να κλαίει, τι ώρα ήταν;» θέλησε να μάθει η Πεμπέ.

Η Νάζε στάθηκε και συλλογίστηκε. «Κάποια στιγμή μετά το μεσημέρι, νομίζω. Γιατί ρωτάς;»

Η Πεμπέ δεν έδωσε απάντηση. Είχε μάθει αυτό που ήθελε να μά-

θει. Εκείνη και η δίδυμή της, αν και τις χώριζαν μίλια, είχαν κλάψει ταυτόχρονα τη στιγμή της ένεσης. Ο κόσμος λέει πως τα δίδυμα είναι δύο σώματα με μία ψυχή. Όμως εκείνες ήταν κάτι παραπάνω. Ήταν ένα σώμα, μία ψυχή. Μοίρα και Αρκετά. Όταν η μία έκλεινε τα μάτια της, η άλλη έχανε το φως της. Όταν χτυπούσε η μία, μάτωνε η άλλη. Κι όταν η μία είχε εφιάλτες, η καρδιά της άλλης σφυροκοπούσε στο στήθος της.

Το ίδιο βράδυ, η Πεμπέ έδειξε στην Τζαμίλα τα χορευτικά βήματα που είχε δει στην ταινία. Μιμούμενες εναλλάξ την ηρωίδα, στροβιλίζονταν, φιλιόνταν κι αγκαλιάζονταν σαν ερωτευμένο ζευγάρι, χαχανίζοντας.

«Τι είναι όλη αυτή η φασαρία;»

Ήταν η Νάζε, με φωνή σκληρή, περιφρονητική. Καθάριζε ρύζι σ' έναν ρηχό δίσκο.

Η Πεμπέ γούρλωσε τα μάτια κακοφανισμένη. «Χορεύαμε, απλώς».

«Και γιατί να χορεύετε;» της αντιγύρισε η Νάζε. «Εκτός κι αν αποφασίσατε κι οι δυο σας να γίνετε πόρνες».

Η Πεμπέ δεν ήξερε τι είναι οι πόρνες, αλλά και δεν τόλμησε να ρωτήσει. Ένιωσε να ξεχειλίζει μέσα της ο θυμός – γιατί να μην μπορεί κι η μάνα της να χαρεί τα τραγούδια, όπως είχαν κάνει οι επιβάτες στο λεωφορείο; Γιατί εντελώς ξένοι άνθρωποι ήταν πιο ανεκτικοί από τον πιο κοντινό της συγγενή; Ακόμα στοχαζόταν την ερώτηση, όταν άκουσε την Τζαμίλα να κάνει ένα βήμα μπροστά, σαν να ήθελε να πάρει πάνω της το φταίξιμο, και να μουρμουρίζει: «Συγγνώμη, μαμά, δε θα το ξανακάνουμε».

Η Πεμπέ αγριοκοίταξε τη δίδυμή της, νιώθοντας προδομένη.

«Ό,τι σας λέω, το λέω για το καλό σας. Αν γελάτε πάρα πολύ σήμερα, αύριο θα κλαίτε. Καλύτερα να νιώσετε άσχημα τώρα παρά αργότερα».

«Δεν καταλαβαίνω γιατί δεν μπορούμε να γελάμε σήμερα και αύριο και μεθαύριο», παρατήρησε η Πεμπέ.

Ήταν η σειρά της Τζαμίλα να συνοφρωθεί τώρα. Η αδιαντροπιά της αδελφής της όχι μόνο την είχε αιφνιδιάσει, αλλά και την

είχε φέρει σε δύσκολη θέση. Κράτησε την ανάσα της, από φόβο γι' αυτό που θα ακολουθούσε: ο πλάστης. Όποτε ένα από τα κορίτσια ξεπερνούσε τα όρια, η Νάζε χτυπούσε και τις δύο με τον λεπτό ξύλινο πλάστη της κουζίνας. Ποτέ στο πρόσωπο – η ομορφιά ενός κοριτσιού ήταν η προίκα του· στην πλάτη και τον πισινό τους. Τα κορίτσια απορούσαν, πώς το εργαλείο που τόσο θανάσιμα μισούσαν έπλαθε συνάμα τις αφράτες ζύμες τις οποίες λάτρευαν.

Όμως εκείνο το βράδυ η Νάζε δεν τιμώρησε καμιά τους. Ζάρωσε τη μύτη της, κούνησε το κεφάλι της κι απέστρεψε το βλέμμα – σαν να λαχταρούσε να ήταν κάπου αλλού. Όταν ξαναμίλησε, η φωνή της ήταν ήρεμη. «Η σεμνότητα είναι η μοναδική ασπίδα της γυναίκας» είπε. «Βάλτε το καλά στο μυαλό σας αυτό: αν τη χάσετε, δε θ' αξίζετε παραπάνω από ένα τιποτένιο κουρούς³. Τούτος ο κόσμος είναι αδυσώπητος. Δεν πρόκειται να σας λυπηθεί».

Με τα μάτια της φαντασίας της η Πεμπέ έστριψε ένα κέρμα στον αέρα και το είδε να προσγειώνεται στην παλάμη της. Υπήρχαν πάντα δύο όψεις, και μόνο δύο όψεις. Είτε έχανες είτε κέρδιζες. Αξιοπρέπεια ή ατίμωση, και λιγοστή παρηγοριά για όσες διάλεγαν το λάθος.

Κι όλα αυτά γιατί οι γυναίκες ήταν καμωμένες από το πιο αραχνοϋφαντο λινό, εξακολούθησε η Νάζε, ενώ οι άντρες ήταν φτιαγμένοι από χοντρό, σκούρο πανί. Έτσι τους είχε ράψει τους δυο τους ο Θεός: τον έναν ανώτερο από τον άλλον. Όσο για το λόγο που το είχε κάνει αυτό, δεν ήταν στο χέρι των ανθρώπινων πλασμάτων να αναρωτιούνται. Αυτό που είχε σημασία ήταν πως πάνω στο μαύρο δε φαίνονταν τα σημάδια, σε αντίθεση με το λευκό χρώμα, που πρόδιε και την πιο αδιόρατη κηλίδα βρομιάς. Με την ίδια λογική, οι γυναίκες που είχαν σπλωθεί αμέσως τραβούσαν την προσοχή και διαχωρίζονταν από τις άλλες, όπως τα φλούδια αποχωρίζονται από τον καρπό. Κατά συνέπεια, όταν μια παρθένα δινόταν σ' έναν άντρα –ακόμα κι αν ήταν ο άντρας που αγαπούσε–, μόνο χαμένη μπορούσε να βγει, ενώ εκείνος δεν είχε να χάσει τίποτα.

3. Μικρή υποδιαίρεση τούρκικου νομίσματος. (Σ.τ.Σ.)

Έτσι λοιπόν, στη χώρα όπου γεννήθηκαν η Ρόδινη Μοίρα και η Αρκετή Ομορφιά, η «τιμή» ήταν κάτι παραπάνω από μία λέξη. Ήταν κι ένα όνομα. Μπορούσες να ονομάσεις το παιδί σου «Τιμή» αρκεί να ήταν αγόρι. Οι άντρες είχαν τιμή. Οι γέροι άντρες, οι μεσόκοποι, ακόμα και τα σχολιαρόπαιδα, τα πολύ νέα, που ακόμα μύριζες πάνω τους το γάλα της μάνας τους. Οι γυναίκες δεν είχαν τιμή. Αντίθετα είχαν ντροπή. Κι όπως όλοι ήξεραν, Ντροπή ήταν ένα όνομα μάλλον τιποτένιο να το κουβαλάς.

Καθώς αφουγκραζόταν, η Πεμπέ θυμήθηκε την ψυχρή λευκότητα στο γραφείο της γιατρού. Τότε η αμηχανία που είχε αισθανθεί ξαναγύρισε – μόνο που τώρα το συναίσθημα μεγεθυνόταν. Αναρωτήθηκε για τα άλλα χρώματα –το λιλά, το φιστικί και το φουντουκί– και τα άλλα υλικά – το βελούδο, την καμπαρντίνα, το μπροκάρ. Υπήρχε τόσο μεγάλη ποικιλία στον κόσμο, σίγουρα πολύ περισσότερη απ’ όση μπορούσες να βρεις μέσα σ’ ένα δίσκο με καθαρισμένο ρύζι.

Και μια από τις πολλές ειρωνείες στη ζωή της Πεμπέ ήταν ότι τα πράγματα που μισούσε ν’ ακούει από τη Νάζε, θα τα επαναλάμβανε στην κόρη της την Εσμά, λέξη προς λέξη, χρόνια αργότερα, στην Αγγλία.